

Fóia enciclopedica si beletristica cu ilustratiuni.

PEST'A
10/28
april
1887.

Este in fie-care septemana odata, adeca dominec'a
contienendu o cóla si diumetate.

Pretiala pentru Austria
pe Febr. - Sept. 5 fl. —
pe Febr. — Dec. 7 fl. — cr.

Pentru Romania
pe Febr. — Sept. doi galbeni.

Nr.
16.

Cancelari'a redactiunii
Strat'a morariloru Nr. 10.

unde sunt a se adresá manuscriptele si banii
de prenumeratiune.

Epistolele nefrancate nu se primescu si opurile
anonime nu se publica.

III
cursu
anualu.

IOANU POPU.

Crescerea si instituirea tenerimei la ori cari popóre mai de viétia totdeauna au fostu socotite ca unu temeiu de frunte alu prosperării si binelui publicu, — si invetiatiu cei mai renumiti au marturisitu, cumca pentru omenime celu mai bunu siervitiu factu crescatorii tenerimei, pentru cá de la educatiunea acesteia depinde fára 'ndoiéla in viétia omenésca, precum fericirea familiaria, asié si onórea si viétoriulu natiunalu; de unde natiunea si patri'a detorescu cea mai mare recunoscintia barbatiilor, carii lucra cu vrednicia in campulu

Ioanu Popu.

educatiunei. — Deci credemu, cá prin colónele acestei foi on. publicu va primí cu placere portretulu unui binemeritatu crescatoriu alu tenerimei. A c e s t a este Rdis. d. Ioanu Popu canonicu si rectoru alu seminariulu domesticu din Oradea-mare.

Fú nascutu in Beiusiu la 6 augustu 1816, si facandu-si studiele gimnasiale si filosofice la gimnasiulu de Oradea-mare, éra cele teologice la universitatea din Viena cu succesele cele mai stralúcite, la 14 noemvre 1839 nemeritoriu Vulcanu, pe a t u n c i episcopulu oradanu, l'a ordinaru de preotu si l'a dispusu de vice-rectoru in seminariulu domesticu

din Oradea-mare, unde asta-di se afla ca rectoru. Numai déca mai tînemu minte primirea ce avea pe atunci romanulu la invetiatura si vomu imbiná cu acésta rezultatele carierei dlui canonicu, vomu poté apretiú demnu valórea meriteloru sale de crescatoriu alu tenerimei nóstre. Pe acele tempuri romanulu totu mai erá socotitu a fire pentru sapa si plugu, si pe la institutele de invetiamentu ale patriei adeseori séu intr'unu tipu séu in altulu si cei mai talentati teneri ai nostri se impedecau; despre alta parte chiaru si romanii, de óra-ce cu tóta invetiatur'a ei fôrte anevoia, séu neei decum nu poteau inaintá in viétia, — nu pré aveau indemnulu pentru ce pruncii loru sê schimbe robot'a varvara cu neomenós'a intimpinare ce-i asceptá la invetiatura, asié incátu episcopii nostri din tóta tenerimea de pe la scóle abié si-potea supliní preotii trebuintiosi. Si fâra 'ndoiéla nu ratecimu dîcandu, câ mai vertosu acést'a impregiurare a indemnatu pe nemoritoriulu Vulcanu a intemeiá gimnasiulu de Beiusiu, si cu fundatiunea de pane si viptu in curtea dominala, dar mai vertosu cu adesele sale cercetári si blandéti'a in adevéru parintésca preste tóta viéti'a sa a indulcí tenerimea la invetiatura, si fâra deosebire de confesiune a o ajutorá pe la institutele mai inalte. Déca a fostu cine-va ca sê pricépa din destulu marea intentiune a acestui geniu conservatoriu alu romaniloru din Ungari'a, acela fâra indoiéla este barbatulu, alu carui portretu lu-publicámu in nrlu de acuma. In scurtu tempu dinsulu devení o persóna cunoscuta de câtra toti romanii din Ungari'a, ma si strainii nutrieau pentru dinsulu o stima particularia. O trasura caracteristica de zelu a acestui barbatu e portarea dinsului in 1848, candu adeca dinsulu sub sgomotulu revolutiunei, candu tóte scólele se inchisera, tienea cu câti-va preparandi prelectiuni ordinarie.

Ce sê dîcemu despre tactulu seu in privin-ti'a conducerei tenerimei? Mergeti in semina-riulu domesticu din Orade, si acolo veti avé ocaziune a admirá disciplinarea tenerimei, blandéti'a educatiunei, ordinea buna si curatiuni'a esemplaria, — cari insusíri eluptara pentru acestu institutu romanu unu renume frumosu, incátu dintr'unu giuru estinsu alu tierii chiaru si unele familii si-dau pruncii pentru crescere acolo. Elevii din acestu seminaru sunt totdeau-na iutre cei mai buni studinti ai gimnasiului oradanu. Afara de aceste merite, mai adauge-mu, câ acestu parinte alu tenerimei nóstre in fia-care anu aduce sacrificie mari pentru aju-torarea studintiloru romani lipsiti, — si ast'a

ni va spune caus'a, de ce junii nostri din giu-rulu acela de comunu lu-numescu: „Tata.“ Con-siderandu aceste, ne prinde mirarea, câ acestu barbatu binemeritatu, in restempu de 25 ani a fostu datu uitârei in starea sa simpla de v. rec-toru, si numai tardîtu lu-vedemu denumitu rec-to-ru si canonicu! Inse in urma meritele sale nu s'au potutu trece cu vederea, Maj. Sa l'a deco-ratu cu ordulu Franciscu Iosifu I, éra câtra finea anului trecutú l'a denumitu inspectoru supremu alu scóleloru poporale diecesane si de Abate titulariu la St. Nicolau de Erci.

Suntemu convinsi, câ Rdis. domnu cano-nicu, carele a desvoltatu atát'a zelu spre a usiorá sórtea tenerimei romane de pe la institutele mai inalte: si in acestu campu mai putînu lu-cratu la noi alu institutiunei elementarie si poporale si-va scí inaltia monumentulu nemori-rei, la ce i poftimu sanetate si viétia indelun-gata!

Ada Dómne . . .

Ada Dómne-o dí de véra,
Sê-mi petrecu cu badea éra,
Sê-mi petrecu totu dupa placu
Cu baditi'a ce mi-e dragu;
Tóta lumea d'ai amblá,
Ca baditi'a n'ai aflá:
Ochii lui cei ardiatori
Te facu ca sê-lu totu adori,
Gurisiór'a lui rosata,
In balsamu cerescu scaldata,
Candu vorbesce de amoru,
Tóte florile in floru,
Si la viersulu lui cerescu
Stelele pomposu lucescu.
Ada Dómne-o dí de véra,
Sê-mi petrecu cu badea éra,

) Ne aflámu in placut'a pusetiune a pune sub ochiia- stim teloru nóstre cetitóre si cetitori accentele unoru lire tenere, sus-pinele serafice, cantárele fragede, profumulu cerescu a unoru flori incantátóre de pe campi'a romanésca. Suntemu mandri cu aceste floricele si amu dorí, ca sê aiba si alte sótie, câ-ci noi scimu, câ romanulu e nascutu poetu, scimu câ anim'a femeieésca este unu sorginte nesecatu de fragedime, iubire si poesía, scimu câ ins'a-si femeia e poesia.

Sê-mi petrecu totu dupa placu,
Cu baditi'a ce mi-e dragu.

María Suciú.

Fruñdia verde . . .

Fruñdia verde 'n gradinutia,
De candu te dusesi, baditia,
Nu avui dîle senine,
Nici minutu fâra suspine.
De candu te-ai instrainatu,
Tôte, tôte le-ai uitatu,
Si nu-ti mai aduci aminte
De iubirea mea ferbinte.
Fruñdia verde de vióra,
Uitarea ta me omóra.
N'am eu bucuria 'n lume,
Numai plansuri si suspine.
Io-su aicea josu la lunca,
Doru-mi pre la tine ambla;
Io-su aici la dumbravióra,
Dorulu meu la tine sbóra.
Baditia, departe esti,
Nu sciu, de me mai iubesci.

Elena Novaciú.

Dorulu.

Trandafiru de la carare,
Nu-e ca dorulu bóla mare,
Bóla mare si cu gele
Pentru animi tenerele,
Bóla mare si machnita
Pentr'o anima iubita.
Câte flori-su prin poiene,
Si prin codri buruiene,
Nu potu ca sê lecuésca
Dorulu, nici sê-lu liniscésca.
Nóptea candu din ceriu scobóra,
La baditi'a doru-mi sbóra,
Diu'a vine, nóptea trece,
Dorulu meu cu elu petrece.
Vina, bade, candu gandescu,
N'asteptá sê te dorescu,
Câ-su copila desmerdata,
Si cu dorulu ne 'nvetiata.
Vina, bade, iute vina
Dorulu meu de mi-lu alina,
Câ-ci amaru me chinuesce
Si juneti'a-mi vestediesce.
Florica din ogóra,
Dorulu badei me omóra,
Florica din livede
Dorulu meu nime nu-lu crede.

Sabina D . . .

VERONIC'A.

Novela originala.

(Urmare.)

Trup'a de ómeni cu pasi duplicati se sile-sce. Ajungandu in virfulu délului, se întórsera pe alta poteca, ce duce curmedîsiu pe dosu. Ajunsera la unu tufetu crengurosu, pe langa care néu'a erá calcata, si de la care in josu curgea unu riuletiu.

Conducatoriulu dede crengile in laturi. Inaintea loru se deschise o pescere. Lungimea i erá cam de doi stangeni, latîmea incátu inca-peau doi alaturea. Trebuiea sê se aplece, ca sê nu si-lovésca capulu in radecinele ce spendiu-rau de pe bolt'a pescerei. Toti intrara. In fundu erá o usia — séu mai bine — o lésa. Conducatoriulu o deschide, toti intrara, apoi se bagà si elu, si trase frumusielu usi'a dupa sine,

Unde s'au bagatu erá o casa supamenténa, de cari si-au fostu facutu tieranii pe totu loculu, ca in casu de lipsa sê aiba asilu. Erá in form'a unei case tieranesci, pe de laturi si de a supra barnita. O lumina, unu meciu cu o para slaba rosîa versá nesce radie tremuratóre pe objectele diferite, ce le-au fostu adusu tieranii aici mai demultu.

In laintru erá o femeia si unu mosiu. Acesti'a au fostu venitu din buna vreme, sê tocmésca un'a-alta. Femei'a — lelea Nastasia — descarcá nesce girebdii; mosiulu se incaldiea la focu. Fumululu se redicá în susu, de unde pe o gaura se bagá in bort'a unui fagu — si apoi asié esiea afara.

Pe Veronic'a au culcat'o pe unu tiolu. Nu se miscá de felu. Toti se uitau spariati la ea. Apoi povestira celoru din casa, ce au patîtu. Lelea Nastasia facea totu ce potea, sê o trediesca. I-a potolitu carbuni, i-a cautatu de deochiu; — câ-ci precum si-dá ea parerea — o-a deochiatu ostasii. Carbunii steteau pe fati'a apei. A gâcitu, Veronic'a a fostu deochiata. A scopitu de nóue-ori preste ulcea, a facutu cu unu cutîtu ascutîtu nóue cruci peste apa. A udatu pe Veronic'a pe capu, i-a tornatu in gura. Ap'a rece i-a ghidilitu sensulu tempitu, — s'a tredîtu.

Si-deschise ochii lancedi, privi in giuru, si se uità uimita la ómenii ce steteau langa ea. Nu si-aducea a minte, ca acesti'a s'o fîa scapatu de sub paz'a ostasiloru. Tôte i-au parutu unu visu. Si-aducea aminte de rogatiuni. Dar ea de multe ori se rogá si prin visu. — Barem de ar fi visatu si acú!

Lelea Nastasia i-a fertu póme uscate, i-a facutu azma de granu, o grigea ca o mama. O

imbarbatá, sê nu se téma, câ aici e între ómeni buni, nu o'ru aflá ostasii. Veronic'a incetu si-vinea in ori, recugetá la cele petrecute; si-preceptù starea critica.

Tata-seu mortu, Stefanu scie-lu Ddiu unde e, si ce sórte are. Ea batjocorita si necasîta, sub pamentu. A prinsu a desperá — — — Óre o féta debila, cum a potutu suferí atâte?

A siediutu o septemana in cas'a de sub pamentu cu lelea Nastasia. In restempulu acest'a si-a recapatatu poterea fisica. Ce cugetá, ce simtiea scie-o Domnedieu!

La septemana se rogá de badea Pavelu — barbatulu lelei Nastasie — s'o petréca pana la póla muntiloru, câ acolo are unu unchiu, care o sê grigésca de ea. — Badea Pavelu s'a promis de calauzu. Óre ce cugeta fét'a acést'a, unde merge? Câ-ci — precum scimu — la munte n'are neci o rudenia. — Séu dóra cérca pe Stefanu? — Dara nu scie câ unde e! — Dómne, óre ce vré? — — I-a plesnitu ceva prin capu.

Precum in natura sunt semne, ce ómenii nu le cunosc, secrete, ce ómenii nu le pricepu: asié in anim'a omenésca sunt presimtîri, ce mintea nu le cunósce, secrete ce anim'a nu le simte, séu si de le cunósce si simte, se teme a le descoperí. Dupa ce anim'a a perdutu tóte ce-a avutu, atunci urmaresce presimtîrilor; si-descopere secretele. Aceste au o influentia puternica a supra mintii; i impedece cugetarea. Loculu cugetârii si a combinârii lu cuprinde fantasí'a; si anim'a i urmaresce orbisui. — De aci se nasce fanatismulu.

Veronic'a a fostu ajunsu aici. Cele petrecute i-au turburatu mintea, i-a tempitu anim'a. Nu cugetá, nu simtiea.

Intr'o demanétia a lui januariu, a esítu de sub pamentu. A luatú drumulu câtra munti, ochii ei candva blandi si fantastici, erau infocati. Nu lacrimau, ce schinteiau resbunare. Frigulu erá cumplitu, si ea nu-lu simtiea. Pasii-i erau iuti si siguri. — Unde merge? Ce vré? Dóra neci ea nu scie! — Dómne protege-o!

III.

Langa Muresiu stá falnicu castelulu unei familíi aristocrate. Acestu castelu a fostu edificatu dupa rescol'a lui Horia, cu scopu de asigurantia in contra rescólâriloru tieraniloru. In evenimintele de la anulu 1848 a servitu nu numai de asilu nobililoru, ci si de inchisóre prinsonieriloru.

Erá ziditu in stilu goticu, si avea form'a unei fortaretie. Partea suterana erá straformata de temnitia. Aici si-au aflatu mórtea multi teneri

romani a tempului de atunci. Care deveniea prinsonieriu, nu mai avea sperare de libertate, de viétia. — Tribunulu n'avea pardonu!

In o atacare nenorocita Stefanu fù ranitu, remase pe campulu batalíei. Candu s'a tredítu, s'a aflatu sub castelu. L'a sverlitu intr'o pivnitia umeda, unde numai brósce si lilieci locuiescu. De câte ori audiea sgomotu, cugetá, câ vine calâulu, — asceptá mórtea. Ah, si greu e a morí asié de teneru, asié dejositoriu, sub bard'a calâului!

Greu e a se despartî de viétia aceluia, cui i se promitu visuri de aur, visuri incantatóre, — fericire si voluptate . . . !

In intunereculu acestu grosu i apare fati'a blanda a Veronice, o vedea cu ochii udati, cu perulu despletitu, cu fati'a desperata fugindu din naintea periclului, si strigandu ajutoriu. Vedea pe caruntulu preotu persecuatu . . . I vedea fati'a maiestósa, barb'a carunta, lu-audiea cum se róga câtra ceriuri, — si-lu audiea cum lu-afurisesce si blastema, câ i-a insielatu. — Cugetulu éra i ratacì la Veronic'a. O vedea plangundu si vaietandu-se, — vedea cum ostasii brutali o tiraescu, o batjocorescu . . . Si ah, vedea cum inocinti'a se profanéza! — La aceste cugete trasari, si-frecá fruntea, ~~si invincioia~~ trupulu, inse lantiulu erá tare.

Si-intinse cugetele mai incolo. Vedea fluturandu stindardulu libertátii. Vedea o patria frumósa, in care ómenii sunt egali. Traiescu in armonía si fratétate. Vedea reversandu ceriulu radi'a fericitóre odata si pe sém'a romanului. — Si de tóte aceste elu trebuiea sê se lipsésca.

Tóte aceste cugete treceau unulu dupa altulu in capulu lui Stefanu. Fantasí'a i sborá departe, departe; dar, ah manile si piciórele lui sunt legate in fieru. Si-aducea a minte de mórte, de calâu. Si-zmicì manile cu tari'a unui desperatu, si lantiulu picá josu. Insufletítu de speranti'a libertátii, facù o saritura si fù la feréstra. Smulse grathí'a din zidu, si sarì in Muresiu. Cu ajutoriulu unei lespedi de ghiatia ese de ceea lature. — S'a eliberatu.

Apoi s'a dusu sê véda ce s'a intemplatú — de candu a mersu elu — pe a casa. Dorulu l'a dusu la Veronic'a. — Numai de l'ar duce!

Loculu unde cugetá a-si aflá fericirea, erá desiertu, erá ruinatu. A intielesu, câ preotulu Susanu fù ucisu. Despre Veronic'a numai atát'a i-au sciutu spune, câ a dus'o ostasii. Dar cugetele lui, presimtîrile lui din temnitia nu l'au insielatu.

A luatú o sfarmatura de tierina — din loculu fericirei de odata, — de suvenire. A pus'o

la anima, dóra ca sê-i aline doreea. Apoi a dîsu remasu bunu ruineloru, ruineloru fericirei, — si s'a dusu éra la munti.

IV.

In muntii apuseni sub pó-
l'a bradiloru se estinde satulu
Marisielu. Acestu punctu e mai
frumosu in munti. De o parte
unu semicercu de bradi lu-
cungitura; de alta parte ori-
sontulu e deschisu — numai
in departare se vedu stancile
gigantice. Ochiulu privesce cu
placere spre locurile aceste
solitice. Ceriulu e mai seni-
nu, mai limpede, aerulu mai
nutritoriu decâtu josu la tié-
ra. Aici e patri'a libertátii!

Bradulu cresce liberu, in a
cáruí crengi canta paserile li-
bertatea. Omenii crescú liberi
ca bradii, nu sciú ce e ioba-
gía. — Fericiti, caroru le-a
destinatu ceriulu de locuintia
muntii!

Evenimintele din anul
1848 au conturbatu liniscea
muntiloru. Inteleginti'a, tene-
rimea romana se concentrá in
munti. De aici vreau a-si aperi
esistinti'a. — Puterea ome-
néscá — insufletita de dorulu
libertátii si a esistintiei, —
acompaniata de puterea natu-
rala a muntiloru, respingea tó-
te incercárilé dusmanului, de
a ocupá muntii. De multe ori
fú respinsu cu rusíne si per-
dere.

Spre a resbuná tóte ace-
ste, in 12 Martie presté 1600
honvedi si alti soldati pléca
din Giláu spre munti. Muntenii
luandu de veste, prindú a se
organisé. Temere si spaima pe
totu loculu; cá-ci óstea mun-
tenésca erá in alte parti a mun-
tiloru, si comunicatiunea im-
posibila.

(Fińea va urmá.)

Alesandru Onaciu.

S a b i i n u.

Istori'a artei.

Artele la Greci.

(Urmare din nr. 8.)

Pitagora dela Regium, in Grecia Mare, este celu d'antâiu care a studiatu perulu cum se cuvine in statuele lui. Ctesilas, mai pucinu celebru, este cu tôte acestea unulu din cei trei statuari cari au luat pretiulu in concursulu deschisu pentru esecutinea statueloru Amazóneloru destinate pentru templulu Dianei de la Efesu; ceilalti doi sunt Fidias si Policletu. Miron este celu din urma artistu alu acestui timpu. Pliniu lu-citéza. Elu a lucratu mai cu séma in bronzu si a facutu figuri de animale totu atâta de stimate ca ale ómeniloru. Pliniu citéza pe unu elevu alu acestuia, Licius de la Eleftera, ca pe unu artistu eminentu. Remasese de la elu unu copilu suflandu in focu.

Apoi, operele artistiloru mari din acésta perióda sublima sunt perdute; nu ne-a remasu afara de Palasa din vil'a Albani si Nioba din vil'a Medicis, de câtu spolierile Partenonului cari se afla acum in Museulu Britanicu; statu'a lui Teseu, pusa pe frontonulu de la resaritu alu Partenonului, si Ilisus, care ocupa anghiulu stangu alu frontonului de la apusu, cu tóta cionârea loru, ajungu peutu a ne face o idee despre marirea si simplitatea maiestósa a artei lui Fidias. Teseu mai cu séma, culcatu jumatate pe o pele de leu, este insemnatu pentru portiunile lui frumoase, pentru musculatur'a lui care esprima totu de o data o elegancia nobila si o vigóre esercitata. Acésta statu ne face sê intielegemu pe junele erou atenianu care a fostu membrulu celu mai civilisatu si celu mai aventurosú din acea cavaleria rateginda a Greciei, formata pe urmele lui Ercule; Teseu, acestu erou care începe cu invingerea Minotaurului prin ajutoriulu Arianei si finése cu rapirea frumosei regine a Amazóneloru, ne face se presimțim pe Alcibiade si a trebuitu se fie sculptatu sub ochii Aspasiiei. Ori-cum inse, caracterele distincte ale stilului din acésta mare epoca a lui Pericle, nu le putem cunósce. Recunóschemu acestu stilu dupa intregulu lui armoniosu, nu dupa trasurile lui particulare, precum recunóschemu unu omu din departare dupa turnur'a lui, fâra sê-i distingem trasurile.

Stilulu succesóloru abili ai acestoru maiestri divini lu cunóschemu mai bine, unele din statuele frumoase cari au remasu din anticitate tienu in adeveru de epoc'a posterióra resbelului Peloponesiacu.

Spiritele, câtra finele acestui resbelu fune-

stu, erau fâra frica si fâra nutrimentu. Nu mai erá timpulu eroicu alu poemeloru lui Omeru, alu lupteloru contra lui Serse, alu emotiuniloru mari de amorulu patriei, de libertate si arta. Fantasfile politeismului nu mai inflacarau sufletele pentru gloria, dar' pentru voluptate. Libertatea erá perduta, religiunea corupta si coruptóre. Atunci aparù fiulu sculptorului si alu mósiei. In Socrate, bunulu simtiu se inaltia pana la audacia, la eroismu, la sacrificiu, si fâra inganfane, fâra declamatiune in midiloculu unei vietie active si militante. Socrate combate la Amfipolis; la Delium, incarca pe Senofonu care cadiuse de pe calu; la Potidea, merita pretiulu de valóre si lu dâ lui Alcibiade. Apoi si-trece vieti'a la Aten'a, in midiloculu poporului, femeiloru, junimii, vorbindu, ridenti, batjocorindu, invetiandu, transformandu-si vieti'a intr'unu dialogu perpetuu care desfata, refórma si irita pe poporulu Atenianu, pana in diu'a candu poporulu se supera, atietiatu de cati-va cetatieni buni amici ai ordinei, si condamna sê móra acestu martiru pe care beutur'a cucutei l'a facutu atâta de mare!

Influintia lui Socrate asupra moravuriloru si arteloru din acésta epoca a fostu fórte mare. Nu potemu admirá indestulu originalitatea caracterului si escis'a nationalitate a acestui intieptu amabile. Spiritulu seu este universalu, misiunea lui cuprinde lumea, si cu tôte aceste, elu are tôte trasurile Grecului din Aten'a, tôte gusturile civilisatiunii din Atica, elu iubese poes'a, music'a, frumuseti'a, sculptur'a, lungile convorbiri. Cu câtu sémana mai multu concetatiuniloru sei, cu atâtu este mai dotatu pentru a-i contradíce si a-i reformá.

Art'a parù a renasce candu Trasibulu dede libertatea Atenianiloru, si Socrate bunulu simtiu poesiei. Atunci se distingu Canahus, Naucides, Dinomen si Patroclu, elevi ai mariloru maiestri precedinti. — Erá câtra a nóue-dieci-sicincea olimpiada. Canahus, nascutu la Sicione, este elevulu lui Policletu. Naucides, de la Argos a pusu statu'a Hebei langa Junonea lui Policletu. Pliniu nu citéza de Dinomen de câtu statu'a luptatoriului Petodemu si a lui Protesilau. Patroclu face cu Canahus trei dieci si un'a statue de bronzu pentru templulu lui Apoline de la Delfi.

In a o suta dóua olimpiada, candu tém'a de Epaminond'a si Tebani inpacà Aten'a cu Spart'a si dede Greciei câtu-va timpu de repausu, sculptorii Policles, Cefisodot, Leocares si Ipatopor se facu celebri.

Atunci finì sublim'a perióda care a ince

putu de la Fidias. Suntemu la ultim'a epoca a eroiloru, a filosofiloru, a mariloru artisti, a scriitoriloru, a oratoriloru Greciei. Intrâmu in periód'a pe care Winckelmann o caracteriza numindu stilulu ei: *stilul frumosu*, pentru a-lu distinge de stilulu sublime.

IV. Acésta periód'a incepe la a o sută-patru olimpiada, dupa batal'ă de la Mantineea si liberarea Atenei, si tiene pana la mórtea lui Alexandru. Senofonu si Platone erau atunci in flórea geniului loru. Platone desceptase idealulu in capulu omului unde Socrate desceptase bunulu simtiu. Atunci aparura Prasitele, Pamfilu, Eufanoru si alti mari artisti.

Caracterulu principale in stilulu frumosu alu lui Prasitele este grat'ă. Desemnulu nu mai este anghiuros si patratu; se rotundiesce, devine undosu si elegantu. Lucianu descriindu o femeia frumoasă ia intregulu de la artistii stilului sublime si ameruntele elegante si grat'ose de la sucesorii loru. Statuele lui Fidias sunt langa ale lui Prasitele ceea ce eroii lui Omeru sunt langa Ateniani, ceea ce Nausica si Penelopa sunt langa Frinea. In adeveru, statuele lui Prasitele ne facu se cugetâmu la acelu frumosu modelu care, candu rochi'a-i eră desfacuta, farmeca pe judecatorii Greci. Nu póte fi nimeni mai armonios de câtu Prasitele. O Vinere de stilulu acest'a, este o curtesana antica prin caracterulu si expresiunea ei câtu si prin intregulu si detaliulu ei. Este frumuseti'a curatu plastica si voluptatea dupa cum o intielegeau Grecii, caroru nu le pasă nici decum despre suflitu in femela, ci despre turnur'a linielor si perfectiunea contururilor. Este flórea frumusetiei destinata se farmece banchietele prin elegantia si parfumulu ei. Niciodata statuarii n'au desmerdatu mai amoroasu contururile unui corpu frumosu decâtu cei din acésta periód'a; ei impetrescu Parosulu si bronzululu dupa placulu loru jucandu-se, fâra truda, fâra semnu de lucru. Sê nu cautâmu in sa in operile loru ace'a frumusetia nemateriala a carei idea nasce in spiritu, fâra concursulu simtiuriloru la vederea unei statue de stilulu sublime. Fii lui Prasitele — unulu se chiamă Cefisodoru — merseră pe urmele tatalui loru distingundu-se.

V. Pana acum n'am vorbitu despre pictur'a Greciloru. Se intielege: operile de sculptura au o durata, ca sa dîcu asié, fâra limite si ajungu la eternitatea relativa de care póte dispune omulu. Art'a antica a ajunsu pana la noi prin câte-va bucâti de marmura sculptate, cari multi secolu au fostu ascunse in sinulu pamentului, ascundere care le a scapatu de brutalita-

tea barbariloru. Fidias si Prasitele traiescu inca, pe candu Apele nu este de câtu o traditiune. Dîlele acestea fiulu brilantulu romantieru Theophil Gautier, a publicatu o scriere, fórte voluminósa pentru sujetulu ei: *Istori'a lui Apele*, — dar care nu este decâtu o tiesetura de conjecturi cari de cari mai ciudate.

(Va urmá.)

Gr. H. Grandea.

Margaritariulu si culegereá lui.

Margaritariulu, care sierbesce de ornamentu inca din vechime, e una materia de stiela si de propri'a „Avicula margaritifera.“ Acést'a avicula ajunge la una mărime insemnata, si se afla mai cu séma in sinulu marei Persice langa Boharia, la tiermuri Ceylonei si Holandiei nóue. —

Formarea fundamentaria a margaritariului e cu greu a se descrié. — Mai de multu se tienea de óua de cuculbei; dar' naturalistii mai noi presupunu, că, de óra-ce se afla in corpu si cógea aviculei, acele se nascu séu prin unu morbu anumitu, séu din un'a materia varósa, care se asiédia in forma de pături si dupa aceea se petrifica. Aviculele se acatia de stancile ce se afla pre fundulu mârei, si pentru a le scóte de acolo custa ostenéla, ma e lucru si periculosu. — Pre langa tóte aceste acestu ramu de industria, pre care scrutatorii adeseori lu pórtă si intru o adancime de 40 urme, aduce in fia-care anu singuru numai in sinurile Persice unu profitu de 2 $\frac{1}{2}$ milióne punti. Trei a patr'a parte din acést'a suma provine din India si China pentru cele mai frumoase si mai mari margaritarie, celelalte margaritarie le strapórta câtra Cassora si de aici se estindu si prin Turcia. In Europa ajungu margaritariile cele mai eftine.

Aviculele acele, scóse prin scrutatori, se intindu pre nasipu bine ordnatu pana candu se putrediescu. Prin elu se estinde unu mirosu fórte daunaciosu si pestiferu, care ómeniloru celoru ce se ocupa cu culegereá loru, adeseori le casiuna morburi de mórte. Cam dupa diece dîle gauea aviculei se deschide, si atunci luandu-o la esaminare, in unele nu afla nemica, intru altele inse fórte multe margaritarie. Déca lasi ca aviculele sê putrediesca indelungu, si margaritariile se strica usioru.

In sinulu Persicu culegu aviculele numai de dóue ori pre anu, adeca primavér'a si tómn'a. Atunci se aduna fórte multe lunturi de pescuitu si nâi, in cari se afla de la 2—3 scrutatori.

Luntricele de pescuit se demitu sub apa pre angire, unde se observé dia stanci si unde ap'a are afundímea amintita. Pre spatele scrutatoriului se léga fune tare, a carei capetu e legatu de luntre, si cu care tragu afara pe scrutatoriulu, déca voiesee a trage aeru próspetu. Cu atare aparatu se slobóde in fundulu marei, si cu iutiéla mare si-intrebuintié dia tempulu spre folosulu seu. Fiúndcâ in acést'a afundíme vede bine cu scrutatoriulu, aduna tóte aviculele aflatóre pre stanca, si le asié dia in unu rociu ce se afla in grumadii dinsului; dupa ce si-a implutu rociulu prin unu semnu datu se trage afara.

In acestu modu scrutatoriulu scóte câte odata fórte multe avicule din sinulu mării, ér' de alta data fórte putíne. Precum credu ap'a in aceste tienuturi é fórte limpede, câ-ci altmintrelea scrutatoriulu nu ar' poté observá aviculele. Déca scrutatoriulu observé dia, câ se apropia de elu vre-unu pesce rapitoriu, atunci tulbura ap'a ici-colo, ca pescele sê nu-lu póta observá.

Pre langa tóte aceste totusi multi scrutatori devinu préda pesciloru, ma inca pre unii i scotu afara inceputi. Déca scrutatoriulu au aflatu mai multe avicule decâtu póte incarcá odata, atunci le asié dia in gramada, dupa aceea se redica in susu pentru de a primí aeru; si érasí se corlesce dupa celalaltu, de nu le voru si furatu furii, pentru câ si sub apa se afla furi.

Mai incolo, fiindu câ luntricele vinu aprópe unele de altele, adescori se intempla, de scrutatorii se intalnescu sub apa, si se ataca unulu pre altulu, mai cu séma déca unulu voiesee a rapí aviculele adunate de celalaltu. Candu odinóra unu scrutatoriu observá, câ altulu i-a rapitu aviculele ce elu le adunase cu multa osténéla, lu-admoniá de vreo câte-va ori. Dar' dupa ce nece prin admonitiunea acea nu s'a conténitu de la furtu, atunci asceptá, ca sê se slobóda scrutatoriulu celu rapitoriu mai antâiu; apoi elu luandu in mana unu cutítu, indata lu urmá; de desuptu lu atacá pre candu rapiea, si indata l'a omoritu; cei de a supra numai atunce au sciutu, dupa ce l'au scosu mortu. Acei ómeni, cari se destina acestoru ocupatiuni periculóse, inca din teneretié incepu a se dedá la corliri, si la tienearea indelunga a sufíárii, si in aceea posedu si o desteritate mare; la care e proportiunata si plat'a loru. Totusi acést'a ocupatiune este grea si ostenitóre, fiindcâ in ó dí abié se póte corlí de 7—8-ori.

Cam dupa trecerea de 50 ani, fia-care margaritariu si-pierde din colóre si inca si din pondu; dar' dupa aceea remanu constante in

colórea loru. Cu trecerea de multu tempu capeta colóre galbena, inse se constatéd. Câte multe margaritarie indiane capeta colórea acésta de la asudóre, fiindu câ principii si avutii de comunu le póta in grumadi si pe piepturele loru cele góle. Candu su nóue sunt frumóse, albe, lucíi, luminóse, si de ó splendóre batatóre la ochi. Cele resarítene jóca in 20 de colori.

Margaritarie pretíóse se afla si in riuri, dar' nu in asié mare mesura ca in mári. Dintre riuri mai cu séma cei Elsteri in Sasonia dau margaritarie, asemenea si Votava si Moldva in Bohemia, cari cu privire la bunetate câte odata ajungu pe cele resarítene. Negutiatorii impartu margaritariile in 8 clase. Celea de clas'a I-ii, adeca cele mai mari si mai frumóse, le numescu margaritarie in intielesu strinsu, dupa cari urmédia margaritariile cele rotunde, si margaritariile cele cu ceva mai mici decâtu aceste, cari din urma inca totu sunt rotunde si asié mari ca globulele. —

Cele ce se tienu de cele din urma 4 clase sunt de ó figura neregulata, de form'a unei piere séu a unui semiglobu; si se numescu ochii de margaritarie. Margaritariile cele fórte menunte odinóra se folosieau ca medicamentu, si nu intru atát'a spre pregatirea margaritariilor adeverate.

Margaritariile cele scumpe le cumpanescu cu caratii, si pretiulu caratiloru cresce patratu, asié dar' cea de patru carati = $4 \times 4 = 16$ taleri, pretiulu celei de 5 carati e $5 \times 16 = 80$ taleri. De altmintrea si pretiulu margaritariiloru tocma asié ca si alu altui ornamentu se schimba. Asié spre esemplu in Parisu de la anulu 1800—1811 si in Viena de la an. 1813—1814 pe tempulu congresului. Inainte cu vre-o câte-va ani nescu negutiatorii cu numele Sofimi din Moscavia posedeau unu margaritariu nobilu. Acestu margaritariu érá de unu pondu de $27 \frac{1}{2}$ carati.

Intre margaritariile pana acuma cunoscuté mai mare au fostu a lui Filipu alu II-le la anulu 1579. Acést'a asié de mare a fostu ca si unu ou de porumbu, si si acuma e pretiuitu $2 \frac{1}{2}$ milióne floreni. E cunoscuta istoría frumósei Cleopatre, candu dins'a a topitu unu margaritariu de 1,250,000 fl. in otietu si l'a beutu in onórea lui Antoniu. Internulu scoiceloru, cari vinu in Europa pre nái, sierbesce de ornamentu caseloru.

Sabiulu.

(Cu ilustrațiune.)

Sabiulu e unulu dintre cele mai frumóse si mai romantice orasie ale Ardealului. Tradițiunea ni spune, că intemeiatoriulu acestui orasiu a fostu Hermann, unulu din acei cavaleri germani, cari la an. 1006 venira din **Bavari'a** cu Gize'l'a, socri'a St. Stefauu. Er altii afirmédia, că acestu Hermann a fostu fiiulu principe-lui de **Sassoni'a**, unulu din acei cavaleri, pe cari in secolulu IX Carolu celu Mare i-a tramisu, ca sê aiba **grige de avari**. Se crede, că Sabiulu dupa numele acestui Hermann s'a numitu antâiu Villa Hermanni si mai tardiu devenindu orasiu — Hermanstadt, precum si asta-di se numesce in limb'a germana. Altii mai spunu, că orasiulu acest'a l'a intemeiatu o colonia sasésca la anulu 1160. Intr'o diploma din 1167 se si amintesce.

Sabiulu începú a se desvoltá iute. Sub Bela III. existá prepositur'a de Sabiu. Industri'a începú sê infloresca frumosu. Ludovicu celu Mare la 1370 a deschisu cale libera pentru tóte marfele ei in imperiulu seu. **Regin'a Mari'a** i dede acelu privilegiu, ca din Sabiu privilegiulu fia-carui industriasiu sê fia eschisu. **Sigismundu** cassá prepositur'a, ci cele optu bunuri (cinci sate) le doná orasiului la an. 1424. Totu in anulu acest'a avea si banaria. La an. 1438 turcii intrandu in Ardealu, neci atunce neci mai tardiu n'au fostu in stare a ocupá forteréti'a Sabiului.

Sabiulu zace aprópe de granitia, nu departe de Turnurosii, si asié a dese ori a fostu espusu combateriloru inamiciloru; dar eroismulu cetatienileru sei si puterénea lui norocósa totdeauna l'au aperatu. Orasiulu zace pe unu locu mai inaltiatu, langa riulu Sabiului, in giurulu lui din tóte laturile se estindu vái frumóse, — cátra resaritu in departare de o diumetate de óra curge Oltulu, dincolo spre média-di munti acoperiti de paduri, la apusu vedemu o vale, ér la média-nópte deluri.

Prospectulu Sabiului e de totu anticu si romanticu, — promenad'a lui e un'a din cele mai frumóse ale Ardealului. Locuitorii se impartu in trei natiuni, sasi, romani si magiari. Industri'a e in stare infloritóre, deosebitu e renumitu sapunulu de la Sabiu. Stradele-i sunt anguste si neregulate. Are gimnasii, o academia de drepturi, biblioteca frumósa, museu, manastire pentru femei. Intre edificie trebue sê amintimu palatiulu Bruckenthalu, in caré se afla si unu museu fórté pretiosu. In Sabiu e resiedinti'a mitropoliei gr. or. romane, a universitátií sasési, si a Comesului.

PIES'A OEA D'ANTAIÁ.

Novela de Jules Janin.

(Finea.)

Inschimbandu câte-va cuvinte, Raimund si-luá palar'i'a, parasi sal'a, lasandu acolo biletulu seu de veduta. Cátu ar fi datu elu pentru unu locu mititelu, de unde ar fi potutu vedé fati'a directorului!

Directorulu neci nu visandu de inchimbarea manuscriptului, lapedá cu dispreatiu manuscriptulu pre-dat de Raimund intr'o corfa, desfacú cu rapediune pies'a lui Raimund si începú a o frundiari, par' cá voiá sê calcedie venitul ce-i va aduce aceea.

— Stilulu intru adevéru e stralucitu! plinu de scenele cele mai comice, — díse intru sine, frecandu-si manile si cetindu pies'a din inceputu pana 'n capetu. — Aceste apoi sunt situatiuni nóue, si ce interesare grandiósa escita in priyitori! Ce dialoguri vióie, interesante si originale! Óre de ce nu-i place lui titlulu? Că-ci neci nu se póte intipuí altulu mai bunu. Par' cá ar fi creatu anume pentru afisiulu teatralu. Minunata piesa! Potu calculá la unu venitu celu putfnu de 200,000 franci. Dar me voiú si nisú, ca in restempu celu multu de trei septemani sê se póta representá.

Peste vr'o dóue septemani diuarele din Parisu au trasu cu multu sgomotu atentiunea publicului a supra piesei nóue a lui St. Clair, si totu in aceeași dí servitoriulu de la teatru inmanuá lui Raimund pies'a lui St. Clair. In epistol'a alaturata directorulu lu-insciúntiá pe scurtu, cá pies'a lui e slaba, ide'a e vechia si stilulu e primitivu.

III.

St. Clair din intemplantare avendu lucru la Parisu, chiaru in sér'a aceea sosi acolo, candu publiculu se imbuldiea a se infatísia la representarea d'antâia a piesei lui. Si-propuse, ca dinsulu incognito asísdere va asistá la representare.

Chiaru candu voiea sê intre in logi'a sa, audiea, cá unu june se rogá intr'unu tonu desperatu de feme'i'a care deschide logele, ca sê-i deie unu locu bunu.

— Asié ceva totusi impertinintia! -- strigá junele infuriatu. Mi-se pare, cá dta unoru carii au bilete libere li faci locu bunu, éra eu, care mi-am platitu loculu, trebue sê stau la usi'a orsiestrului, séu pe galeria! Póte cá la spatele a cincii-siese ómeni! Asta nu se póte, nu se va intemplá, eu trebue sê vedu si sê audu pies'a de asta-di, si mi-oiu face locu chiar si cu forti'a. Voiú da cincii-dieci de fr. pentru unu locu pe galeri'a a trei'a, macaru de-ar fi atátu de angustu ca si candu asiú siedé in presa.

— Ce felu! — cugetá St. Clair — acesta e unu june fórté insuffétu; lu-voiú chiamá in logi'a mea, fia amicu séu inamicu, nu-mi pasa, dar mi-placu ómenii de asié natura. Acestu soiú nu mai e in moda.

Asié se intemplá. Imbiá junelui cu tóta curtenirea logi'a sa. Se póte intipuí, cu ce bucuria a primitu acesta invitarea. Nu aflá cuvinte apte spre a-i multiamí. Junele erá Raimund.

Abi se asiediara, cortin'a se redicá. Amendoi ascultau in linisce si cu atentiunea incordata representarea. Fetiele amendurora se stramutaserá delocu.

Pe fati'a lui Raimund se oglindá mirarea si man'i'a, si-frecá ochii, i se pareá cá nu aude bine, inde-siertu si-chiamá memori'a intru ajutoriu, tóte ce vediu, i se parura de totu curióse. Ce comedia e ast'a? Ce fabula? Ce scenisare? Nu e cu potintia, ca ast'a sê fia pies'a lui.

Raimund cu trupulu plecatu inainte, si-infipse ochii aspru a supra scenei; intr'unu minutu a ingalfedítu si a rosítu si de diece ori; apoi retienendu-si si resuflarea, ascultá cu atentiune nespusa pies'a, — mai apoi aruncá o privire de ochi a supra publicului si fati'a lui acusi straluciea, acusi se intunecá, precum adeca publiculu si-esprimea placerea, séu tacea. Si candu din intemplantare unu actoru intardíá, sarú cu mania de pe scaunulu seu si murmurá: Nimerniculu acesta me va omorú, vre sê me ucida! Nimicesce pies'a!

— Ce ti-e dtale? — întrebă St. Clair, carele de-locu nu pricepea portarea óspelui seu.

— Ce mi-e? E grosavu ce suferu eu. Acestu ni-mernicu neci o litera nu scie din rolulu seu, si va ni-mici succesulu piesei. Asculta numai de acestu comediantu blastematu! Privesce, e jocu acest'a? Reu, fórte reu. Si tat'a va intardiá . . . Acést'a scena e gre-sita, inca voiu patí, cá publiculu o va fluera. Lauda Domnului, nu. In fine s'a inceputu. Acést'a apoi a suc-cesu escelinte.

Mirarea lui St. Clair se urcà la gradulu super-lativu.

— Se pare câ dta tare te interesedi de succesulu acestei piese.

— Diece ani din viéti'a mea pentru succesulu.

— Dta urcasi pré tare pretiulu sacrificiului.

— Ce sunt diece ani in cumpen'a fericirii, amo-rului si a maririi?

St. Clair sè uità cu mirare spre Raimund. Priviea indelungatu fati'a, pe care ardea flacar'a entusiasmului nobilu. I plesni prin minte, câ dóra prin óspele seu va poté descoperi secretulu. Raimund sub impresiunea fe-ricirii i descoperi tóte.

Abié si-fini naratiunea, dupa caderea cortinei urmà unu astfelu de sgomotu alu placerii, ce cutre-murà mai totu edificiuulu teatralu.

Bucuri'a cea mare, precum si dorerea cea mare au aceasi impresiune a supra animei omenesci. Rai-mund simtiea, câ a slabitu; si candu sgomotulu de placere se renoi, cadiu lesinat in bratiile lui St. Clair.

Acesta chiamà cu graba pe femei'a, care deschide logele si demandà apa. Si lasandu pe Raimund in gri-gea femeiei, se departà.

Actulu alu doile se incepù. Pies'a fu intrerupta nencetatu de aplause sgomotóse, si toti strigau unani-mu cu sgomotu mare numele autoriului.

Raimund, carele numai decátu si-reveni in ori, acuma siede singuru in logia, singuru priviea trium-fulu piesei sale. Sufetulu lui si-recapetà elasticitatea; candu inse perdéu'a se aredicà, si vediu pe arangiato-riu aparendu pe scena, carele de autorulu piesei va pronuncia numele lui St. Clair, voiea sè sara de pe scaunulu seu si sè fuga din loculu acela, câ-ci simtiea, cumca nu va fi in stare a suportà lovitur'a ast'a, . . . dar oh placere imbetatóre! fericire divina! Arangiato-riulu anuntia numele lui, si publiculu lu-primi cu unu aplausu giganticu.

In acestu minutu se deschise usi'a logei. St. Clair intrà, si luandu de bratiu pe Raimund, lu-conduse in templulu artistiloru, unde lu-primira cu salutâri cor-diale si cu imbratisiâri.

Dóra ásiu poté sè si lasu finea acestei naratiuni. De ce sè descriu aceea, ce fia-care va scí.

Peste câte-va luni Raimund deveni celu mai fe-ricitu barbatu casatoritu, si are sperantia, câ nu peste multu va fi membrulu academiéi.

Pies'a lui St. Clair peste o diumetate de anù fu representata cu astfelu de succesu grandiosu, ce lu-facù sè uite amanarea cea indelungata.

Iosifu Vulcanu.

SCRISORI DIN ROMA.

— 18. Aprile. —

Onorate domnule redactoru! Epistol'a mea cea d'antâia, ce ti-am tramis'o inca in lun'a lui decemvre, aparù in fói'a dtale numai cu finea lui fauru. (Caus'a intardierii fù, câ scrisórea aceea din nenorocire rate-cindu pe posta, ajunse la noi numai in lun'a lui fauru. Red.) Cugetasem dara, câ scrisórea aceea neci nu se va publicà; pentr' aceea am facutu pasii cuveniti mai departe in privinti'a acelu lucruri, despre cari vorbi-sem in aceea epistola. Inse firesce, câ atunce candu ve scrisesem, planulu meu erà ca si lucrulu primitivu, care cu incetulu se desvólta, pana ajunsei la ceea con-vingere, cumca lucrulu celu mai frumosu si mai folosi-toriu pentru natiunea intréga ar fi, ca eu sè desemnu si sè dau la lumina tóta column'a lui Traianu, — câ-ci nu e destulu, ca cine-va sè véda numai o icóna, de óra-ce acele sunt 114 desemnate, si tóte aceste s'au de-semnate pe tempulu, candu inca figurele de pe columna n'au fostu asié ruinate, precum sunt acuma.

Eu si fratele Gr. Vladereanu amù mersu la mu-seulu di San. Giovanni laterano, unde se gasesce o mul-tíme de opuri fórte interesante, cari s'au aflatu ingro-pate in diferite pârti, — acolo se potu vedé si tóte co-piele de pe column'a lui Traianu, tornate in ghipsu, intocmai originaleloru, aceste copie se facura din ordi-nea imperatului Napoleonu la an. 1861. Din' aceste basso-rilevi, cari fura tornate chiar dupa originalu, avui ocasiune a vedé din firu in peru tóte particellele figureloru de pe column'a lui Traianu, — si esaminan-du-le bine, si asemenandu-le cu desambratã ~~sculte de~~ San Bartolo, despre care am vorbitu in prim'a mea epistola, am aflatu cea mai mare acuratétia si intru tóte asemenea originalului.

Sè nu-si intipuesca cine-va, câ column'a acést'a, carea de atâta secolu a fostu espusa la arderea sórelui celui mai áspu ce domnesce aice, la venturi si la mai multe combateri ale tempuriloru trecuti, — si acuma e chiar asié, cum a fostu de demultu. Nu e mai multu asié. A suferitu fórte multu, si deosebi partea cea de câtra resaritu e tare ruinata, in partea aceea figurele de susu pana josu abié se mai cunoscù; in multe locuri lipsescu manile, in altele capetele séu alte pârti. Pe celealte pârti tóte stau mai bine, inse in totu loculu lipsesce câte ce-va, pe candu in opulu amintitu a lui San Bartolo nu lipsesce nimica.

Eu sum conviusu, câ déca in Roman'a se va poté realisà proieptulu facutu, adeca de a redicà la Bucu-resci column'a lui Traianu in form'a celei din Roma, dinsi inca voru avé mare trebuintia de desemnurile mele, séu de ~~alte~~ cu tóte câ dinsi vreu sè róge pe imperatulu Napoleonu sè-li ierte a cumperà formele de ghipsu facute chiar de pe originalu. Acele intru ade-veru sunt de lipsa. Trebuie a le cumperà. Inse nu sunt de ajunsu. Afara de acele forme, trebuie se aiba si de-semnurile cele mai bune, si numai atunce — avendu sculptori fórte buni — voru poté ajunge scopulu doritu.

Acuma dara, ca sè me apropiu de scopulu meu ce lu am cu epistol'a acést'a, ti-facu cunoscutu câ eu inca in lun'a lui ianuariu am tramisu m. d. Babesiu trei esemplare fotografate dupa desemnulu meu. Acele fura tramise numai ca modele, pentru ca sè le póta vedé cei mai de frunte barbati ai natiunei. I-am are-tatu totodata propunerea mea, câ adeca dorescu a da

la lumina tóta, cel puțin a lui Traianu, carea e desemnata pe 114 tabele, din cari eu voi desemná în fia-care luna dóue, si acele le voi da sê se fotografedie. (sê si bine întielesu! sê nu confunde cine-va fotografia cu litografi'a!) de óra-ce cu litografi'a ar constá si fôrte multu, si totusi n'aru poté veni asié precisu desemnate figurele. Despre acést'a eu m'am convinsu, si de aceea vorbescu acuma eu biguretate. Inse în fotografia desemnurile mele voru fi fôrte bine decopiate; apoi cu pretiulu celu mai iestinu numai în modulu acest'a se póte.

Asié dara am dísu, cá în fia-care luna voi da la lumina dóue icóne. Unu esemplariu în formatu mare va constá 1 fl. 50 cr., éra în formatu mai micu 50 cr. În modulu acest'a va fi cu potintia si ar fi de doritu, ca fia-care comuna romanésca sê se prenumere si astfelu sê compuna unu albumu pentru scól'a sa, din care apoi si tenerii si betranii voru poté trage unu folosu fôrte mare, vediendu din acele, cine au fostu stramosii nostri gloriosi. Si óre ce greutate ar simtí o comunitate, déca fia-care romanu ar da numai câte unu cruceriu pe luna? Si asié în restempu de cincí ani s'ar pomení fia-care, cá a cumperatu opulu celu mai interesantu si folositoriu pentru natiunea nóstra. Unu opu care ar aretá fia-carui romanu originea sa, de care póte fi superbu.

Tóte aceste le-am descoperitu m. d. Babesiu, si i-am aretatu si aceea, cumca eu nu potu incepe lucrarea acést'a fôrte grea si mare, pana nu voi avé celu putnu 500 de prenumeranti, spre a poté acoperi spe-sele cele mari. Asemenea am aretatu acést'a si altoru barbati de frunte ai nostri, si totodata i-am rogatu, ca sê-si dé judecat'a despre tóte. În fine vedu, cá toti mi-au aprobatu intentiunea si mai tóte foile nóstre au publicatu ceva despre întreprinderea mea. În urmarea acestoru publicári, vedu cá întreprinderea mea a facutu mare impresiune în poporulu nostru romanu. Am si primitu vre o câte-va scrisori fôrte magulitóre si pline de entusiasmu nobilu, în cari mi-alaturara si bannii de prenumeratiune pentru o luna, facandu-mi cunoscutu, cá dinsii se voru prenumerá la opulu întregu, si voru tramite bannii în fia-care luna, indata ce voi incepe a le tramite esemplarielê cuvenite. Aceste epistole mi-au causatu bucuria, vediendu simtiulu celu adeveratu alu confratiloru mei, si pricependu din ele cum se interesédia ei de trecutulu nostru gloriosu. Si cu atát'a mai tare m'am bucuratu, cá-ci între altii am primitu epistole chiaru si de la sateni, economi. Mi-spunu, cá din tóta saracia lora se prenumera bucurosu la opulu întregu. Dísei, cá m'am bucuratu, inse totodata simtu si o grigia mare, cá-ci de óra-ce au începutu sê se adune prenumeranti, ar trebui sê incepu tramitarea icóneloru, ca sê corespundu din destulu detorintiei mele, inse nu potu sê facu ast'a pana nu voi avé prenumeranti ca sê potu acoperi spe-sele. Pentru 10—20 de persóne nu potu incepe tramitarea. Pentru aceea dara me rogu de on. publicu, ca decumva se interesédia de întreprinderea acést'a, sê aiba bunetate a se grabí cu tramitarea abonamentului; altcum voi fi silitu a rentórce bannii cu onóre la toti aceia cari s'au prenumeratu pan' acuma si a sistá întreprinderea.

Sê nu aiba nimene téma, cá pentru tramitarea icóneloru de aice din Roma, va trebui sê face spese mari, cá-ci numai desemnurile le voi face aice, ér fotografarea loru se va întimplá în Austri'a, d. e. în Viena sêu în altu locu. Indata-ce voi avé destú prenumeranti, ca sê potu incepe, voi merge cu fratele Vladereanu la Vjen'a, si acolo vomu cercá fotografulu celu

mai bunu, si cu acela vomu pune tóte în ordine buna; dupa aceea fratele Vladereanu va remané acolo, spre a portá grige, ca fotografiile sê se faca bine si sê se espededie regulatu în tóte pártile. Éra eu me voiu întórce éراسi la Roma, unde voiu continuá desemnurile si le voiu tramite fratelui Vladereanu. Abonantii inse au a se adresá de-a dreptulu la mine aice, sub adres'a insemnata mai josu.

Ar fi bine, ca în tóte comunitátile sê se aléga o persóna, care sê adune bannii de la prenumeranti în fia-care luna si sê mi-i tramita, si acelei persóne onor. sê-i tramitu si eu mai multe esemplare la olalta, — eu din parte-mi oferédiu în semnu de multiamita de la 20 de esemplare unulu fia-carui colectantu.

În fine te rogu, domnule redactoru, a insemná în fói'a dtale adres'a méa de acuma, care e: „Via urbana nr. 13 piano I. Roma,“ rogandu-me totodata si de ddnuu redactori ale celoralalte foi, cari au amintitu întreprinderea mea, sê aiba bunetate a face asemenea.

Dupa cari remanu s. c. l.

Nicolau Popescu.

C E E N O U ?

* * (Cristosu a inviatu!) Cu aceste cuvinte se saluta asta-di toti romanii, cu aceste cuvinte salutámu si noi pe cetitorii nostri, — dorindu ca sê invie odata si fericirea nóstra natiunala.

* * (Corón'a reginei.) Pentru încoronare si coron'a reginei s'a renoitu, cá-ci — precum se scie — coron'a St. Stefanu la încoronare numai de umerii reginei se atinge, ér pe capu pórtá coron'a de casa. Acést'a coron'a e facuta din argintu si constá din patru arcuiri ce se 'nerucisiedia si pe cari zace o cununa de diamantu. Tóta e atátu de desu decorata cu margele si diamanturi, încátu argintulu abié se vede. Numerulu diamanteloru se urca peste o mia, si mai multe dintr'insele sunt fôrte mari; numerulu margeleloru e o mia. Par-tea din laintru e coptusiata cu catifea négra. Transformarea dupa ordinatiunea Maj. S. a imperatesei se si facu.

* * (Denumiri) Fostulu vice-comite în comitatulu Carasiu s'a denumitu comite supremu în Aradu.

* * (Conferintia natiunala.) Romanii din comitatulu Biharei au tienutu în 15 aprilie la Oradea-mare o conferintia natiunala sub presiedinti'a dlui canonicu Ioanu Popu. Conferinti'a a decisu a predá comitelui supremu unu memorandum, ceea ce s'a si întemplat.

* * (Sistare.) În urmarea unui telegramu din Viena facerea calei din Buda, întreprinsa pentru încoronare, s'a sistatu.

* * (Domnitoriulu Romaniei) la prandiulu datu în onórea principelui domnitoriu serbu a redicatu toastulu urmatoriu: „Salutámu cu vína bucuria sosirea I. V. Romanii cu placere o sê-si aduca a minte de diu'a, în care suveranulu buniloru nostri vecini a venitu printre noi. Speru cá legamintele d'amicétia, ce esistau în tot-deauna între ambele nóstre popóre, se voru stringe acum si mai intime. Formediulu urárilê cele mai sincere pentru fericirea Altetiei vóstre si pentru prosperitatea natiunei viteze a sêrbiloru; redicu acestu pocalu în sanetatea bunului meu frate si vecinu A. S. principelui Serbiei.“ Inaltímea sa principele Serbiei a respunsu: „Redicu acestu pocalu în sanetatea pré scumpului meu frate: Sê traiésca Mari'a Vóstra, sê traiésca principele Carolu I.“

Literatura si arte.

* („Revue Contemporaine“ din Paris) vorbindu despre poesile dlui D. Bolintinianu, dice: „Amu voi sê chiamâmu a supra acesteî cârti interesulu pré realu ce merita. Nu este vorba aci de acele vulgare culegeri de prosa rimata, cari nascu si moru într'o dî, supunendu-se astfelu unei drepte ursite. Acést'a carte are inspiratiunile unui poetu, ce abié ni este strainu nóua, si care, fiindu Romanu, este pentru noi unu frate antâiu nascutu inaintea anticei Rome, marea nóstra stramósia. Traducandu-se elu insu-si, ni dá unu bogatu si suavu sepetu de poesii stropite cu profumulu oriintelui, luminate de luminile petrundietóre ale civilizatiunii occidentelui. Resulta din acést'a unire a aceluor dóue lumi ale cugetârii omenesci, aci contemplativa si colo meditativa, o scriere plina de gustu din care nu culegi altu ce-va decâtu visâri si melodii; filosofulu, soldatulu, patriotulu traiescu si canta cu o vóce sonóra si adanca in aceste versuri bine lovite, unde ritmulu este ca unu resunetu din campurile de batalia, si unde strof'a, intiesuta cu legend'a, se arunca cu o ardóre puternica câtra luminósele sperantie ale lumii moderne.“

Din strainetate.

* (*Polonia martira.*) Natiunea polona adreséza unu apelu câtra popórele si guvernele Europei, in care aréta suferintiile ei sub Tiarulu Rusiei. In acestu apelu se dice intre altele: Tiarulu voica cu totu pretiulu sê ne faca muscali si noi nu ne poteamu face muscali: éta caus'a celei mai crude persecutiuni ce ne apésa. Poloni'a adi nu e decâtu o tíera de desolatiune, de doliu si ruine, unu adeveratu cimiteriu. Copíi cei mai bravi au moritu pe campii bataliei séu in suplicie; cei mai buni cetatieni ai nostri gemu in temnitie séu in regiunile inghiatiate ale esiliului Siberiei. Din januaru 1863 pana adi preste totu sunt 141,882 de victiuni si anume: osanditi in Siberi'a, séu la muncile silnice, séu la colonisatiune séu la inchisóre 18,682 de individe; transportati in fundulu Moscovei 12,556, intre cari 218 femei si 163 preoti. Rapiti de la pacinicele loru ocupatiuni, si dusi spre a ará desiertele Uralului 33,180; condamnati a servi ca simpli soldati 2,416; condamnati la inchisori si esiliu eternu in Siberi'a 31,500. Morti in inchisori 620; morti pre campulu de bataia 33,800; spinzurati si impuscati 1468; fugari si emigrati in strainetate 7060.

* (*Urechi False.*) Unui anglesu i-a succesu a construi urechi false in colóre naturala, dinsulu recumenda astfelu de urechi dameloru pre cari naturei i-a placutu a le provedé cu niste urechi defórme ori pré mari. Aceste urechi se asiédia naintea celoru naturale, éra cele naturale se tragu inderetu si se ascundu sub peru.

* (*O invingere nóua a Cretaniloru.*) In provinci'a Rethimno avú locu o lupta crunta de patru díle intre greci si turci; cesti din urma pre langa pierderi mari fura siliti a parasí campulu bataliei si a se retrage in fortareti'a Rethimno. Resculatii erau in numeru de 3000, turcii in numeru de 5000, din cari cadiura preste 350.

Gacitura de semne.

De Luisa Murgu n. Balcu.

A;os=i * * u 'iș□ilióșa
 △aeu * * eoiu ?e□alá
 A;os=i * * u :șu=o—ióșa
 - i — +ule=i △ei,i—á
 A * * ala—iu =așia!u =așiele—△u.

Deslegarea gâcituri de siacu din nr. 14:

Unde-su acei romani eroi,
 Carii s'au luptatu pentru noi,
 Aperandu sant'a dreptate,
 Patria si libertate?
 Nu dormi, ci te poriesce,
 Lupta-te eroicesee!
 Mei romane, mei!

Romani'a totu mai plange,
 Câ dusmanulu nu se frange,
 Ci poterea-i fórté cresce,
 Vrendu totu dreptulu sê ni-lu nece.
 Fii dara cu acceptare,
 Pan' la lupt'a cea mai mare.
 Mei romane, mei!

De martirulu Ioanu Buteanu.

Deslegare buna primiramu de la dómnele si domnisiórele: Valeria Popu, Teresia Popu, Maria Cirlea, Susanu Stanciu n. Sierbanu, Luisa Murgu n. Balcu, Elena Boceanu, Ecaterina Boceanu, ~~Armandu M. de vanu~~, Juliana Petri, Emilia Popoviciu, Teresia Popu de Băbția, si de la dnii Georgiu Onia si Georgiu Deacu.

Deslegarea gâcituri din nr. 13 ni-au mai trami-s'o o domnisiórele Ida Ratiu si Linca Muresianu.

POST'A REDACTIUNEI.

Versurile: Cas'a strabuniloru mei, — Mi-ar placé a ará, — Acestu pocalu se desiérta, — Sê bemu, — nu se potu publicá, cá-ci sunt de totu reu traduse. Lasa poesi'a — pentru poeti. Traducerea cea promisa asidere nu ni trebue.

Insemnarea unora plante la romani si la elini. Inca n'amu cetitu articolulu acest'a, dar neci nu-lu vomu ceti, pentru cá e fórté reu scrisu. Ti-am maf respunsu odata, cá de la unu teneru incepatoriu pretendemu, de nu altu ceva, celu putínu scrisóre legibila. Te asigurâmu dara, cá ori câte ni-ai mai tramite cu astfelu de scrisóre, neci nu le vomu ceti. Deci séu alta scrisóre, séu nu pierde tempulu indesiertu.

O séra pe Bosforu. Se pare, cá ai talentu, si ai si facutu óresi-care inaintare din anulu trecut, dar te facemu atentu, cá a insírá o gramada de cuvinte frumóse, inca nu va sê díca a scrie poesia.

Proprietariu, redactoru, respundiatoriu si editoriu: **IOSIFU VULCANU.**